

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรราชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ดนี้ ผู้ศึกษาได้มีศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัย และผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังจะนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. แนวความคิดเกี่ยวกับอาชญากรรม
3. แนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
4. ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม
5. ทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์
6. สถานีตำรวจภูธรราชบุรีกับงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดในการศึกษา

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.1 ความหมาย

อุษณีย์ สิริสุนทร ไพบุลย์ (2538 : 28) ได้รวบรวมผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนและนำเสนอไว้ว่า หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนหรือองค์กรประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นและชนบทในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอนในรูปแบบของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของคน โดยการมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนา หรือยกระดับขีดความสามารถของคน ในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกๆ ด้านของคนจากที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

เสนห์ จามริกและคณะ (2527 : 8) ที่ได้ให้ความหมายโดยมองถึงผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย และยังอาจเป็นการปูพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับวิวัฒนาการไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่น ได้ในบั้นปลายและได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นในการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เริ่มจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่แต่ละคนมี

ผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องและสนใจ เช่น ในเรื่องการสร้างแหล่งกักกันน้ำฝน การศึกษา การสาธารณสุข ข้อสำคัญกิจกรรมเหล่านี้จะต้องสัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการของประชาชน

กรณีศึกษา ชุมชน (2524 : 11) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงความร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าจะ เป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องกัน และเข้าร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยกระทำผ่านกลุ่มองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

ยูวัฒน์ วุฒิมณี (2534 : 67-69) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจในการร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน การที่ประชาชนได้เข้าร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมแทนรัฐทำให้เกิดการพึงพอใจและเป็นการลดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน

เออวิน (Erwin 1976 : 138) ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการพัฒนาระบบแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของบุคคล แก้ไขปัญหาพร้อมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กร และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1.2 ลักษณะการมีส่วนร่วม

ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ได้มีผู้ศึกษาและมีผู้ให้ความคิดเห็นดังนี้

ไพรัตน์ เตะระรินทร์ (2527 : 6-7) ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเป็น 8 ลักษณะ ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดปัญหาและสร้างรูปแบบและวิธีพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่จำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

โคเฮน และ อัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff 1980 : 213-214) ได้สร้างกรอบพื้นฐานเพื่อการอธิบายและวิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วม 4 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งอาจจะเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ในระยะเริ่ม การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรมและการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปแบบของการเข้าร่วมโดยให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ สังคม และโดยส่วนรวม

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

อาลาสแต (Alastair 1982 : 18) ได้ให้คำจำกัดความว่าการมีส่วนร่วมประกอบด้วย

มิติที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะอะไรควร

มิติที่ 2 คือ มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาการลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ

มิติที่ 3 คือ มีส่วนร่วมในการแข่งขันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

มิติที่ 4 คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

บังกอร์ ฤทธิภักดี (2528 : 19) ได้กล่าวถึงลักษณะในการมีส่วนร่วมไว้ 3 ลักษณะใหญ่ ๆ

คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งประกอบด้วยการริเริ่มและวางแผน

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

3. การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากโครงการ

1.3 ความสำคัญของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

อุษณีย์ สิริสุนทร ไพบุลย์ (2528 : 27) กล่าวถึงความสำคัญของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยเฉพาะในโครงการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนดังนี้

1. เนื่องจากโครงการพัฒนาชนบททุกโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังนั้นหากประชาชนที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนา เข้าใจและยอมรับต่อการพัฒนาแล้ว โครงการเหล่านั้นย่อมมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ

2. บนสมมติฐานที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นจะรู้และเข้าใจถึงสภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี เพราะเป็นผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่มานาน ดังนั้น การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนาจึงน่าจะเป็นสิ่งที่ดีเพื่อจะได้สร้างความรู้ถึงความ เป็นเจ้าของ และแก้ปัญหาของท้องถิ่น ได้ตรงกับความต้องการมากขึ้น

3. ในแต่ละท้องถิ่นมีสภาพแตกต่างกันออกไป การที่จะใช้รูปแบบการพัฒนา รูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ อาจจะเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุด

4. ในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลสามารถใช้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท ที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและชนบทของตนมาเป็นแนวทางในการปูพื้นฐานเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชนบท

1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

การพัฒนาไม่ว่าจะจัดขึ้นในรูปแบบหนึ่งรูปแบบใดก็ตาม สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือ ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีรัฐบาลคอยให้การสนับสนุนช่วยเหลือในสิ่งที่เกินความสามารถของประชาชน ดังนั้น การพึ่งตนเองจะเกิดขึ้นไม่ได้หากประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ของชุมชน การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาย่อมต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายประการคือ

อำนาจ อนันตชัย (2528 : 138) กล่าวว่า ความสำเร็จของการพัฒนาแบบระดมความร่วมมือขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนตั้งแต่เริ่มต้นว่ามีปัญหาสาเหตุของปัญหา การแก้ไขปัญหาด้วยการคิดว่าจะทำโครงการอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยใช้ประโยชน์จากแรงงานและทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเต็มที่

2. การผสมผสานแผนงานและโครงการของส่วนราชการ ด้วยการพัฒนาความรู้ ทักษะ ความสามารถด้านประชาชนและคุณภาพของเจ้าหน้าที่เพื่อแก้ไขปัญหาคือครีออนสนอง ผลประโยชน์ได้ถูกต้องตามเวลาและสถานที่

3. การสร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ ปึงจ้ยค้ำเนินงานทั้ง ภาครัฐและเอกชน ตามความต้องการอันจำเป็นของประชาชน

ปึงจ้ยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการศึกษาเกี่ยวกับปึงจ้ยจูงใจที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ได้มีผู้ทำการวิจัย ไว้ดังนี้

วิกเตอร์ เอช รูม (Victor H. Room อ้างใน Ervii Williamx 1976 : 94) ได้กล่าวถึงปึงจ้ย ที่มีต่ออิทธิพลต่อการตัดสินใจประกอบด้วย

1. ความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในการทำงาน
2. ทักษะที่ต้องงาน
3. ความมีอิสระในการตัดสินใจในการทำงาน
4. ความมีอำนาจตามหน้าที่
4. ลักษณะของการทำงาน

แฮนตัน, ซัมเมอร์ และ เว็บบอร์ (Hamhton, Summer and Webber อ้างใน สมยศ นาวิ การ 2525 : 25) ได้กล่าวว่าเงินเป็นแนวทางอย่างหนึ่งที่บุคคลมีแรงจูงใจในด้านความสำเร็จใน การเข้ามาปฏิบัติงาน ซึ่งผู้ที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงมาจากแรงจูงใจทางการเงินด้วย

เฮร์สเบิร์ก, เมซัว และ ไฮเคอร์แมน (Herzberg Mausuer and Snyderman อ้างใน สม ยศนาวิการ 2525 : 19) ได้กล่าวถึงปึงจ้ยที่จูงใจบุคคลในการทำงานซึ่งจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้นั้น คือ

1. การได้รับความสำเร็จ
2. ได้รับการยกย่อง
3. มีความก้าวหน้าในงาน
4. ลักษณะงาน
5. ความรับผิดชอบ
4. ความเจริญเติบโตส่วนบุคคล

อนุภาพ ธีรลลภ (2528 : 25-26) ได้กล่าวถึงปึงจ้ยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนมีดังนี้

1. ความเกรงใจผู้มีสถานภาพที่สูงกว่า
2. ความต้องการเป็นกลุ่มพวก
3. ความเชื่อถือในตัวผู้นำ
4. ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่รัฐ
5. การคำนึงถึงผลประโยชน์ตอบแทน
6. การยอมรับแบบอย่าง
7. ความไม่พอใจต่อสภาพแวดล้อม
8. การยอมรับในอำนาจรัฐ
9. ฐานะเศรษฐกิจ

สุจินต์ คาววิระกุล (2527 : 1) ได้ศึกษาปัจจัยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา พบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ สถานภาพในครอบครัว ตำแหน่งทางสังคมในหมู่บ้าน การรู้สึกว่าคุณเองมีความสำคัญต่อหมู่บ้าน และการมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้

ธวัช เบญจาทิกุล (2529 : 25-26) กล่าวถึงผลสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไว้ 5 ประการ คือ ปัจจัยด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรม และด้านจิตวิทยาสังคม

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ควรเน้นหลักการผสมผสานการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมพร้อมกันโดยยึดหลักการพึ่งตนเองของประชาชนเป็นหลัก

1.5 เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน

เงื่อนไขในเบื้องต้นของการมีส่วนร่วม 5 ประการคือ (United Nations 1981 : 11)

1. รัฐบาลจะต้องมีการยอมรับในแนวความคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อนในเบื้องต้น และได้บรรจุหลักการนี้ไว้ในแผนหรือนโยบายในระดับต่าง ๆ ด้วย
2. ประชาชนต้องมีพื้นฐานองค์กรประชาชน ที่สามารถเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์และบุคคลอื่นได้
3. ประชาชนต้องมีความอิสระในความคิดริเริ่ม และในการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นเพื่อกำหนดกิจกรรมของตนเอง
4. ชุมชนต้องมีการไหลเวียนของข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ โดยเฉพาะหลักการและปรัชญาของการพัฒนาเทคนิควิธีการในการจัดสรรทรัพยากร และความรู้ทางการบริหาร

5. ชุมชนจะต้องได้รับการสนับสนุนทางด้านสิ่งของและความคิด เทคนิคที่จำเป็น โดยเฉพาะในระยะแรก

อนุภาพ ภิรตาภ (2528 : 76) กล่าวถึงเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดจากพื้นฐานของประชาชน 4 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถที่จะมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ประชาชนต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการ วางแผน จัดการและบริหารองค์กร และการใช้ทรัพยากร

2. ประชาชนจะต้องมีความพร้อมที่จะเข้ามีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม

3. ประชาชนจะต้องมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีความเต็มใจเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วม จะต้องมิใช่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วมโดยที่ประชาชนมิได้ประสงค์จะเข้าร่วมในนัยหนึ่งนัยใด

4. ประชาชนจะต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีโอกาสที่จะเข้าร่วม ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในการตัดสินใจ และกำหนดกิจกรรมที่ตนต้องการในระดับที่เหมาะสม ประชาชนจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเองในระบบพื้นฐานทางการเมือง เป็นสำคัญ

การที่ประชาชนจะมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนานั้น ต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ (อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบุลย์ 2538 : 320)

1. ประชาชนจะต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม

2. ประชาชนจะต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม

3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

ความสำเร็จของการมีส่วนร่วม ก็ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้

1. ประชาชนจะต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมในสถานการณ์ฉุกเฉิน

2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทองค่าใช้จ่าย ในการมีส่วนร่วมมากเกินไปเขาประเมินผลตอบแทนที่จะได้รับ

3. ประชาชนจะต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น

4. ประชาชนจะต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้ง 2 ฝ่าย

5. ประชาชนจะต้องไม่รู้สึกระทอบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม

กล่าวไว้ว่าเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประชาชนจะต้องมีอิสระในการเข้าร่วมด้วยความเต็มใจและต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถที่จะเข้าร่วมในกิจกรรม รวมทั้งต้องมีส่วนร่วมในความคิดและการตัดสินใจด้วย

1.6 ระดับของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถทำได้หลายระดับ ขึ้นอยู่กับประชาชนจะมีความสนใจเพียงใดและรัฐบาลผู้บริหารประเทศให้ความสำคัญกับประชาชนอย่างไร (ปราณี พันธุมสินชัย 2536: 408-410) โดยมีระดับต่าง ๆ ดังนี้

1. ประชาชนใช้อำนาจ โดยการที่ประชาชนเข้าจัดการหรือดำเนินการ โดยผลการ ไม่มีการติดต่อกับรัฐบาลก่อน ซึ่งอาจจะมีการโต้ตอบจากรัฐบาลได้ เช่น การเดินขบวนเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรม

2. ประชาชนมีส่วนร่วม โดยทั้งประชาชนและรัฐบาลต่างเข้าช่วยกันแก้ไขปัญหอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน เช่น โครงการสร้างบ่อน้ำในหมู่บ้าน

3. ประชาชนเป็นที่ปรึกษา โดยรัฐบาลขอความคิดเห็นจากประชาชน และตั้งใจที่จะกระทำการตามความคิดเห็นนั้น แต่รัฐบาลก็มีอำนาจที่จะไม่รับความคิดเห็นนั้น ไปปฏิบัติ เช่น การตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างประชาชนและส่วนราชการ คณะที่ปรึกษา การประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน

4. ประชาชนแสดงความคิดเห็น โดยรัฐบาลให้โอกาสประชาชนแสดงความคิดเห็นในบางเรื่อง แต่ไม่ค่อยอยากนำความคิดเห็นนั้น ไปปฏิบัติตาม และยังมีอำนาจที่จะยังไม่รับฟังความคิดเห็นนั้น เช่น การประชุมที่ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อกฎหมายหรือระเบียบที่กำลังจะประกาศใช้

5. ประชาชนรับทราบ โดยรัฐบาลแถลงข่าวสารและมติของรัฐบาล ประชาชนได้แต่รับฟังซึ่งก็อาจจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบบ้าง เช่น การแถลงถึงโครงการที่รัฐบาลมีมติให้ดำเนินการไปแล้วกฎหมาย ต่าง ๆ การเวนคืนที่ดิน

6. รัฐบาลใช้อำนาจ คือการที่รัฐบาลใช้อำนาจจัดการ โดยไม่แจ้งให้ประชาชนทราบล่วงหน้าเช่น การจับกุมผู้บุกรุกส่วนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาต่างๆ สามารถแบ่งได้ดังนี้ (สมฤดี นิโครวัฒน์ยังยง และ อังในอุษณีย์ ศิริสุนทร ไพบูลย์ 2538 :

1. การโน้มน้าวจิตใจ เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชน แต่ไม่ให้ประชาชนเข้าร่วมในการวางแผนหรือในกระบวนการตัดสินใจ
2. การให้การศึกษา การให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างความเข้าใจในโครงการ
3. การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ด้วยการที่เจ้าหน้าที่แจ้งจุดยืนของคนในโครงการนั้น ๆ ให้ประชาชนทราบ และให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นนั้น ๆ
4. การปรึกษาหารือ ทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่ และประชาชนหันมาปรึกษาหารือกัน
5. การร่วมมือ ประชาชนมีตัวแทนคณะกรรมการอยู่และมีสิทธิออกเสียงขึ้นการตัดสินใจประเด็นจะต้องเข้าใจได้โดยตัวแทนประชาชนจากพื้นที่นั้น ๆ
6. การมอบหมายอำนาจหน้าที่ การส่งมอบความรับผิดชอบให้กับสาธารณชน หรือรัฐบาลท้องถิ่นที่มีความชำนาญเฉพาะเรื่องนั้น ๆ

7. การให้ประชาชนตัดสินใจ

1.7 รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

รูปแบบการมีส่วนร่วม มี 4 รูปแบบ (ปราณี หมอนทองแดง 2533 : 33) คือ

1. ร่วมแสดงความคิดเห็น ในรูปของการเขียน การพูด หรือการสื่อความในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อแสดงความคิดเห็นของตน การแสดงความคิดเห็นเช่นนี้อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนใดของกิจกรรมการพัฒนาก็ได้
2. ร่วมสละทรัพยากรวัตถุ โดยการให้ยืมหรือให้เงิน วัสดุ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การใช้ประโยชน์จากสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ
3. การร่วมสละแรงกายในกิจกรรมพัฒนานั้น
4. ร่วมสละเวลา เช่น ร่วมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เข้าร่วมประชุม (แม้จะไม่แสดงความคิดเห็นส่วนตัวก็ตาม)

นอร์แมน อัฟฮอฟ (Norman Uphoff 1981 อ้างใน อคิน รพีพัฒน์ 2527 :53) ที่แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

โดยอัฟฮอฟได้แบ่งการพิจารณาการมีส่วนร่วมเป็น 2 นัย คือ

1. มิติของการมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ

1.1 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการปฏิบัติงาน ในการรับผลของกิจกรรม และในการประเมินผล

1.2 ผู้มีส่วนร่วม โดยพิจารณาถึงสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม

1.3 วิธีการเข้าร่วม พิจารณาจากสาเหตุของใจ ลักษณะการร่วม ขอบเขต ระยะเวลา หรือลักษณะกิจกรรมที่ร่วม

2. บริบทหรือสภาพเงื่อนไขสถานการณ์ซึ่งแวดล้อมการมีส่วนร่วม พิจารณา 2 ส่วน

2.1 สภาพแวดล้อมของโครงการ ได้แก่ รูปแบบของโครงการ ประโยชน์ที่ได้รับ

2.2 สภาพแวดล้อมอื่นซึ่งกระทบกิจกรรม เช่น สภาพแวดล้อมในองค์การ ประสพการณ์ผู้เกี่ยวข้อง สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม

1.8 มิติในการพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

สไตเฟล และ เพียร์ส (Stidfel and Pearse อ้างใน ปรัชญา เวสารัชช์ 2528) เสนอการพิจารณาการมีส่วนร่วมนั้น สามารถมองได้ 5 มิติ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นการประจักษ์หน้า โดยถือว่าการมีส่วนร่วมสะท้อนลักษณะการแจกแจงแบ่งสรรอำนาจในการตัดสินใจที่ผิดแปลกไปจากเดิม จึงอาจมองได้ว่าเป็นการประจักษ์หน้าระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มสังคม กลุ่มชนชั้นต่าง ๆ เป็นการปะทะกัน (confrontation) ระหว่างผลประโยชน์ของชนบทกับผลประโยชน์ของคนในเมือง หรือเป็นการเผชิญหน้าระหว่างสมาชิกองค์การอาสาสมัครกับหน่วยงานที่ตั้งขึ้นมั่นคง แล้วจะไม่ยอมเปลี่ยนแปลง (immobile establishments) ซึ่งโดยทั่วไปหมายถึงหน่วยงานราชการการมองการมีส่วนร่วมในมิติของการประจักษ์หน้าเช่นนี้ ซึ่งให้เกิดความสนใจลักษณะการเปลี่ยนแปลงสถาบัน ซึ่งนำไปสู่การต่อต้าน การมีส่วนร่วมโดยองค์กรเก่า แสดงการเปลี่ยนแปลงหรือปรับโครงสร้างทางอำนาจ รวมทั้งช่วยให้สนใจประเมินผลได้ผลเสียที่เกิดจากการประจักษ์หน้า (ซึ่งขึ้นกับทัศนะของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง)

2. การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของกลุ่มและขบวนการในการเข้าร่วมมิตินี้พิจารณาการมีส่วนร่วมจากการวิเคราะห์โครงสร้าง วิธีดำเนินการตลอดจนสภาพแวดล้อมของกลุ่มและขบวนการที่เกี่ยวข้องในการเข้าร่วม โดยเน้นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดพลัง เช่น โครงสร้างและการจัดรูปองค์กรภายในกลุ่มหรือภายในขบวนการ องค์กรที่มีประสิทธิภาพและเปลี่ยนคนแต่ละคนที่ปราศจากอำนาจให้เป็นพลังสังคม และเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในขั้นตอนการประจักษ์หน้าอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญจากมิติของกลุ่ม คือ รูปแบบและลักษณะของภาวะผู้นำทั้งสัมพันธภาพระหว่าง “ผู้นำ” กับ “ผู้ตาม” ในขบวนการมิติเกี่ยวข้องกับ

กลุ่มหรือขบวนการ ยังมีความสำคัญขอบข่ายของการร่วมเป็นพันธมิตรระหว่างกลุ่มและขบวนการต่าง ๆ ซึ่งอาจมีผลต่อเนื่องถึงการประสานขบวนการต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อปกป้องและเผยแพร่ผลประโยชน์ของกลุ่มและขบวนการที่เข้าร่วม

3. การมีส่วนร่วมเป็นประสบการณ์เฉพาะบุคคลตามนิยามทั่วไป การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของพฤติกรรมกลุ่ม แต่ขณะเดียวกันการตัดสินใจเข้าร่วมกับกลุ่มเป็นการตัดสินใจเฉพาะบุคคลซึ่งผู้สนใจอาจศึกษาได้จากประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละคน ในแง่นี้อาจกล่าวถึงการทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมจากการศึกษาประวัติส่วนตัว และการทำความเข้าใจแนวคิดสำคัญบางอย่าง เช่น “การตัดสินใจ” “ความสำนึกในชนชั้น” “การสร้างสำนึก” “การจูงใจ” และ “ความรู้สึกแปลกแยก” ทั้งนี้เพราะแนวคิดดังกล่าวเกี่ยวข้องกับมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ขณะเดียวกันก็เป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคลด้วย

4. การมีส่วนร่วมโครงการ (Programme or Project) ซึ่งในวงราชการและองค์การระหว่างประเทศ การมีส่วนร่วมของประชาชนมักหมายถึงความถึงโครงการซึ่งถูกกำหนดขึ้นเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเฉพาะด้าน และเป็นโครงการที่มุ่งให้ผู้รับประโยชน์มีส่วนร่วมด้วยบางระดับนักวิจัยที่สนใจมีคตินี้ อาจศึกษาระบบการจูงใจซึ่งทำให้ข้าราชการ นักปฏิบัติภาคสนาม หรือผู้นำโครงการมีส่วนเผยแพร่โครงการ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับเป้าหมายในโครงการ รวมทั้งศึกษาระดับการมีส่วนร่วมซึ่งมักขึ้นกับลักษณะโครงการ การพิจารณาการมีส่วนร่วมจากมิติของโครงการนี้อาศัยข้อสมมติฐานที่ว่า แม้โครงการจะถูกกำหนดขึ้นจากแหล่งใดก็ตาม โดยเฉพาะการกำหนดจากเบื้องต้น แต่ก็เชื่อว่าการมีส่วนร่วมแล้วโครงการจะเกิดผล และการเข้าร่วมของกลุ่มเป้าหมายย่อมเกิดขึ้นได้ ถ้าใช้วิธีการเข้าถึงปัญหาที่ถูกต้อง

5. การมีส่วนร่วมเป็นนโยบายตามความหมายกว้างเราอาจมองประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเป็นเรื่องเดียวกับประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะในปัจจุบันแทบไม่มีรัฐบาลใดกล้าคัดค้านหลักการประชาธิปไตยอย่างเปิดเผย ดังที่ เซอร์รี่ อาร์นสไตน์ (Sherry Arnstein อังโน อุษณีย์ ศิริสุนทรไพบูลย์ 2538 : 32) เขียนไว้ว่า “โดยหลักการ ไม่มีใครคัดค้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่ดีของผู้ได้ปกครองในการปกครองนั้น เป็นหลักหินแห่งประชาธิปไตย”

จากแนวคิดและคำจำกัดความของ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ในการมีส่วนร่วมจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง ได้แก่ ลักษณะการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วม เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม ระดับการมีส่วนร่วม รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

ร่วม เพื่อให้การดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ประชาชนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วม หรือมีโอกาสดำเนินการได้ทุกขั้นตอน ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจ ตั้งแต่เริ่มคิด วางแผน ร่วมดำเนินการและรับผลประโยชน์ กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีจุดมุ่งหมายแนวทางในการทำงานร่วมกัน ต้องมีความเป็นมิตรและให้ความรักกับคนในชุมชน มีความน่าเชื่อถือ กล้าตัดสินใจ และสร้างศรัทธาความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้น สามารถปกครองบังคับบัญชาคนในกลุ่มหรือชุมชนได้ ซึ่งในสังคมหรือชุมชนจะต้องมีปัจจัยเอื้ออำนวย เพื่อช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุผลสำเร็จ

2. แนวความคิดเกี่ยวกับอาชญากรรม

2.1 ความหมายของอาชญากรรม

คำว่า “อาชญากรรม” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า เป็นการกระทำผิดทางอาญาคนทั่วไปอาจจะได้ยินคำว่า อาชญากรรม ตามสื่อต่างๆ จนเคยชิน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งได้มีนักคิดที่มีชื่อเสียงหลายท่าน ได้ให้ความหมายของอาชญากรรม ไว้ดังนี้

ควินนีย์ (Quinney 1970 :15-16) ได้ให้ทัศนะไว้ว่า “อาชญากรรม คือ พฤติกรรมของคนในองค์กรซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในสังคมที่ดำรงอยู่แบบการเมืองได้กำหนดขึ้น “หมายความว่า พฤติกรรมใดจะเป็นอาชญากรรมก็ต่อเมื่อองค์กรเป็นผู้กำหนดขึ้น ซึ่งการกำหนดนั้นกำหนดไว้ในกฎหมายขององค์กรที่ว่าเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องอาชญากรรมด้วย และเป็นองค์กรซึ่งเกิดขึ้นในสังคมที่ดำรงอยู่แบบการเมือง คือ เป็นสังคมที่มีผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง

แนวความคิด ควินนีย์ (Quinney 1970 : 15-16) เกี่ยวกับอาชญากรรม มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ มีกฎหมาย มีผู้ออกและผู้ใช้กฎหมาย และมีผู้ละเมิดกฎหมาย

ท่านพุทธทาสภิกขุ (2527 : 32) ได้ให้ความหมายอาชญากรรมไว้ว่า อาชญากรรม หมายถึง “ความผิดทุกอย่างที่สมควรจะได้รับความโทษเนื่องจากการกระทำผิดต่อสังคม” กล่าวโดยสรุป อาชญากรรม หมายถึง พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินทั้งของบุคคล และสังคม โดยมีกฎหมายห้ามสิ่งนั้นไว้หรือมีการกำหนดว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งผิด และต้องมีการลงโทษสำหรับการกระทำนั้นๆ โดยฝ่ายที่มีอำนาจตามกฎหมาย

2.2 ประเภทของอาชญากรรม

การจัดประเภทของอาชญากรรม เป็นสิ่งสำคัญต่อความเข้าใจปรากฏการณ์ของอาชญากรรมแต่ละชนิด อันจะนำไปสู่ความเชื่อมโยงกับสาเหตุและการป้องกันแก้ไขปัญหา ซึ่ง

มีนักคิดหลายท่านได้แยกประเภทของอาชญากรรมเอาไว้เพื่อประโยชน์แก่การศึกษา จะได้นำเสนอพอเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจ ดังต่อไปนี้

ไคลนาร์ด และ ควินนีย์ (Clinard and Quinney 1970 : 84 – 85) ได้แบ่งประเภทของอาชญากรรมโดยคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ ๆ 5 ประการ คือ

1. ปัจจัยด้านกฎหมาย ถือว่าอาชญากรรมคือพฤติกรรมที่ได้รับการกำหนดโดยฝ่ายที่มีอำนาจสิ่งที่กำหนดขึ้นก็คือกฎหมายอาญา กฎหมายอาญาได้เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของอำนาจ ดังนั้น จึงต้องพิจารณากฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาดังกล่าวด้วย

2. ปัจจัยด้านอาชีพของอาชญากร ผู้ประกอบอาชญากรรมมีอยู่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับระดับของกิจกรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต จึงต้องพิจารณาบทบาทของอาชญากรในสังคมด้วย พิจารณาภาพพจน์ของอาชญากรความก้าวหน้าในการประกอบอาชญากรรม ตลอดจนบุคลิกภาพของผู้ประกอบอาชญากรรม

3. ความสนับสนุนของกลุ่มต่อการประกอบอาชญากรรม ต้องพิจารณาว่ามีพฤติกรรมของอาชญากรได้รับการสนับสนุนจากพรรคพวกน้อยแค่ไหน

4. พิจารณาว่าพฤติกรรมของอาชญากร มีความสัมพันธ์กับแนวประเพณี หรือบรรทัดฐานของฝ่ายที่มีอำนาจในการออกกฎหมายและบริหารกฎหมายหรือไม่เพียงใด

5. ปฏิกริยาของสังคม และกระบวนการทางกฎหมายต่อการประกอบอาชญากรรม ต้องพิจารณาว่าสังคมมีปฏิกริยาต่ออาชญากรรมนานาชนิดอย่างไร และมีกระบวนการในการลงโทษหนักเบาต่างกันอย่างไร

จากการยึดปัจจัยทั้ง 5 ประการ ดังกล่าวเป็นหลัก ไคลนาร์ด และ ควินนีย์ จึงได้แยกประเภทของอาชญากรรม เป็น 9 ประเภท ได้แก่

1. อาชญากรรมที่กระทำต่อบุคคลอย่างรุนแรง (Violent Personal Crime) เช่น การฆ่า การทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บสาหัส การข่มขืนกระทำชำเรา
2. อาชญากรรมที่กระทำต่อทรัพย์สินตามโอกาส (Occasional Property Crime) เช่น การปลอมลายมือ การขโมยของตามร้านขายของ การทำลายสิ่งสาธารณะ
3. อาชญากรรมที่ทำลายความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม (Public Order Crime) เช่น การเป็นโสเภณี การรักร่วมเพศ การใช้ยาเสพติด การเมาสุราในที่สาธารณะ
4. อาชญากรรมที่ทำกันอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน (Conventional Crime) เช่น การข่มขู่ การปล้น

5. อาชญากรรมการเมือง (Political Crime) เช่น การกบฏ การก่อการร้าย การกระทำ
จารกรรม
6. อาชญากรรมที่เกิดจากงานอาชีพ (Occupational Crime) เช่น การทุจริตต่อหน้าที่
7. อาชญากรรมที่กระทำโดยห้างร้านบริษัท (Corporate Crime) เช่น การโฆษณา
หลอกลวง ความผิดต่อเครื่องหมายการค้า การผลิตอาหารและยาที่ไม่ปลอดภัย
8. องค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) เช่น องค์กรมาเฟีย
9. อาชญากรรมที่ยึดเป็นอาชีพ (Professional Crime) เช่น การเป็นมือปืนรับจ้าง การคัม
ศุน การล้วงกระเป๋า การปลอมของ

2.3 สาเหตุของอาชญากรรม

วเรศ จันทรศร (2522 : 51-53) ได้สรุปสาเหตุของอาชญากรรม ไว้ดังนี้

1. สาเหตุในแง่ตัวบุคคล มองว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ส่วนหนึ่งมาจากความโน้มเอียง
ต่อการกระทำผิดที่ถูกกำหนดโดยบุคลิกภาพของบุคคลที่แตกต่างกันออกไป เช่น ความผิดปกติ
ทางชีวภาพ กรรมพันธุ์ ความผิดปกติทางสมอง ระดับสติปัญญา ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาทาง
จิตวิทยาภาพ รวมตลอดถึงความไม่สามารถของบุคคลที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและ
แรงผลักดันของบุคคลที่ตกลงใจประกอบอาชญากรรม ซึ่งผลของการศึกษาทางด้านสังคม
จิตวิทยา
 2. สาเหตุในแง่ของกลุ่มบุคคล มองว่าอาชญากรรมส่วนหนึ่ง เกิดจากการขาด
ความสามารถที่จะต่อต้านการกดดันในการกระทำซึ่งถูกกำหนดโดยบทบาทของกลุ่ม เช่น การ
เลียนแบบ ความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ในแง่ของการเรียนรู้ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาด้าน
สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม
 3. สาเหตุในแง่ระบบสังคม มองว่าการเกิดอาชญากรรมนั้น ย่อมเกี่ยวพัน และขึ้นอยู่กับ
สภาพการณ์ต่างๆ ทางสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม สถานภาพ และชนชั้นทางสังคม ที่บุคคล
จะเป็นเครื่องกำหนดความโน้มเอียงในการกระทำผิด ซึ่งผลเป็นที่ได้จากการศึกษาทางสังคม
และวัฒนธรรมอีกด้วย
- สรุปได้ว่าสาเหตุของอาชญากรรมนั้น ย่อมเกี่ยวพันและขึ้นอยู่กับสถานการณ์ต่างๆ
ทางสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม สถานะชนชั้นทางสังคมที่จะเป็นเครื่องกำหนดความโน้ม
เอียงในการกระทำผิด ความสามารถที่จะต่อต้านความกดดันในการกระทำผิดซึ่งถูกกำหนดโดย
บทบาทของกลุ่ม และความโน้มเอียงต่อการกระทำที่ถูกกำหนดโดยบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล
ที่แตกต่างกันออกไปสำหรับปัญหาอาชญากรรมในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเกิดขึ้นอย่างหนาแน่น

ตามความสลับซับซ้อนของสังคมเมื่อนั้นพบว่า ปัญหาโจรกรรมเกิดขึ้นมากที่สุด อันเป็นปัญหาที่ทำความเดือดร้อนรำคาญให้แก่ประชาชนผู้สุจริตชนเป็นอย่างมาก ซึ่งสาเหตุของปัญหานั้นมีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม แหล่งอบายมุข แหล่งเสื่อมโทรม ยาเสพติด ปัญหารั่วรั้นและอื่นๆ

แนวความคิด ควินนีย์ เกี่ยวกับอาชญากรรม ซึ่งให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการของอาชญากรรม ได้แก่ มิกฎหมาย มีผู้ออกและผู้ใช้กฎหมาย และมีผู้ละเมิดกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับการให้ความรู้และการปฏิบัติของของตำรวจ ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

ประเสริฐ เมฆมณี (2519 : 44-45) ได้อธิบายไว้ว่า เมื่อโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ในต้นศตวรรษที่ 19 ทำให้เกิดภาวะที่คนจากชนบทอพยพเข้าสู่ตัวเมืองที่เป็นแหล่งโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้เมืองเหล่านั้นเติบโตมีประชาชนอาศัยอยู่มาก ภายใต้สภาพการณ์ที่เมืองขยายตัวอย่างรวดเร็วนี้เองได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมในด้านต่างๆ ติดตามมา โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรมในชุมชนเมืองได้ทวีปริมาณเพิ่มมากขึ้น สำหรับประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศชั้นนำในการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้มีความตื่นตัวต่อการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมเป็นพิเศษ กิจการตำรวจยุคใหม่ได้รับการก่อตั้งขึ้น พอล (Paul 1788) เลขาธิการรัฐสภาของประเทศอังกฤษ ในระหว่างปี ค.ศ. 1822 - 1829 เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำริเริ่มผลักดันให้มีการตั้งระบบตำรวจยุคใหม่ ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยก่อตั้งสำนักงานตำรวจแห่งชาตินครบาลลอนดอนขึ้นในปี ค.ศ.1829 พอล ได้กำหนดหลักการตำรวจอาชีพไว้ 9 ประการดังนี้

1. การป้องกันอาชญากรรมเป็นภารกิจพื้นฐานของตำรวจ
2. ตำรวจต้องได้รับความเคารพนับถือและยกย่องจากประชาชนอย่างแท้จริง
3. การที่ประชาชนเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นการชักนำให้ประชาชน เคารพยำเกรงตำรวจ
4. การปฏิบัติหน้าที่เชิงบังคับขู่เข็ญของตำรวจ จะเป็นผลให้ประชาชนสนับสนุนกิจการตำรวจลดน้อยลงเป็นสัดส่วน
5. ตำรวจจะต้องปฏิบัติหน้าที่ บังคับใช้กฎหมายด้วยความเที่ยงธรรม
6. ตำรวจพึงใช้กำลังอาวุธในกรณีจำเป็นสุดวิสัย ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้แล้ว

7. คำนวณและประชาชนเสมือนบุคคลเดียวกัน
8. คำนวณเป็นตัวแทนของกฎหมาย
9. สังคมที่ปลอดจากอาชญากรรมและความยุ่งเหยิง ย่อมเป็นสิ่งที่ทดสอบประสิทธิภาพในการทำงานของตำรวจ

ปรัชญา เปี่ยมสมบูรณ์ (2526 : 8) ได้อธิบายเอาไว้ว่า พลต ได้รับยกย่องในเวลาต่อมาว่าเป็น “บิดาของตำรวจยุคใหม่” ได้เน้นให้บุคลากรตำรวจภายใต้บังคับบัญชา ได้ตระหนักว่าการป้องกันอาชญากรรม คือ งานหลักของตำรวจและมีความสำคัญยิ่งกว่าการสืบสวนสอบสวนการจับกุมและการลงโทษผู้กระทำผิด ทักษะของ พลต ได้กลายเป็นพื้นฐานของการก่อกำเนิดแนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Approach) เพื่อป้องกันอาชญากรรมขึ้น ยุทธวิธีหลักของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายก็คือ การตรวจท้องที่ ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็นกระดูกสันหลังของงานตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้งผู้ที่มีแนวโน้มจะประกอบอาชญากรรมเพราะความเกรงกลัวการจับกุม ฉะนั้น ตำรวจสายตรวจจึงต้องแต่งเครื่องแบบ และรถวิทยุสายตรวจจึงควรมีลักษณะเด่นชัดเห็นได้ง่าย เพื่อเป็นการข่มขวัญยับยั้งอาชญากร นอกจากนั้นการตรวจท้องที่โดยสม่ำเสมอต่อเนื่อง จะทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรู้สึกว่ามีความตำรวจและการกระจายกำลังตำรวจอยู่ทั่วไปทุกแห่งหน ด้วยเหตุนี้ตามแนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย การปรากฏตัวของตำรวจ และการกระจายกำลังตำรวจอยู่ทั่วไปทุกท้องที่ ตำรวจมีลักษณะเป็นได้ทั้งงานประจำและงานเฉพาะกิจ ในลักษณะงานประจำ ตำรวจสายตรวจมักได้รับการกำหนดพื้นที่รับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรม และระงับเหตุร้ายภายในระยะเวลาแต่ละผลึกที่ปฏิบัติหน้าที่ ส่วนในลักษณะงานเฉพาะกิจนั้น ตำรวจสายตรวจในทุกเขตพื้นที่คือกำลังหลักที่พร้อมจะรวมตัวในทันทีที่ได้รับคำสั่งจากศูนย์บัญชาการ เพื่อการปฏิบัติงานเฉพาะกิจที่เร่งด่วน

ยุทธวิธีหลักในการป้องกันอาชญากรรมตามแนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายคือ การตรวจท้องที่การปรากฏตัวของตำรวจและเข้าระงับยับยั้งอาชญากรรมเมื่อมีเหตุเกิดขึ้น องค์ประกอบหลักของยุทธวิธี คือ กำลังตำรวจ อาวุธ เครื่องมือสื่อสาร ยานพาหนะ เขตพื้นที่รับผิดชอบในการตรวจในงานประจำ การระดมกำลังรวมตัวกันอย่างเร่งด่วนในกรณีมีเหตุพิเศษแนวทางบังคับใช้กฎหมาย และหลักการตำรวจอาชีพ ที่กำหนดขึ้นมาได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย และได้ขยายขอบเขตไปสู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกอย่างรวดเร็ว องค์การตำรวจอาชีพกลายเป็นองค์กรหลักที่จำเป็นของประเทศต่างๆ ในโลก

จากแนวความคิดของ พอต ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาของตำรวจยุคใหม่ระบบ ตำรวจยุคใหม่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย สรุปได้ว่าภาระหน้าที่ของตำรวจที่องค์กรตระหนักถึงการป้องกันอาชญากรรม โดยถือเป็นงานหลักของตำรวจที่มีความสำคัญยิ่งกว่าการสืบสวนสอบสวนการจับกุมและการลงโทษผู้กระทำผิด และยังเป็นพื้นฐานของการก่อกำเนิด แนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันอาชญากรรม จึงได้นำแนวคิดนี้มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้

4. ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม

เนื่องจากมาตรการหลายประเภทตามแนวทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายยังมีคุณสมบัติประโยชน์ ถ้าปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ แทนที่จะยกเลิกและนำมาตราการภายใต้ทฤษฎีตำรวจชุมชนสัมพันธ์มาประยุกต์ใช้ใหม่ทั้งหมด ปูระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2526 : 17-22) จึงได้เสนอแนวทฤษฎีที่สามขึ้นโดยใช้ชื่อว่า “ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม” (Theory of Crime Control Through Environmental Design - CED) หรือใช้อักษรย่อว่า “ทฤษฎี ค.อ.ส.”

ทฤษฎี ค.อ.ส. มีลักษณะเป็นความคิดรวม (Synthesis) ระหว่างทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นแนวความคิดริเริ่ม (Thesis) และทฤษฎีตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งเป็นแนวความคิดแย้ง (Antithesis) ทฤษฎี ค.อ.ส. ได้ก้าวไปไกลไปกว่าแนวทฤษฎีตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งกำลังพัฒนาอยู่ในสหรัฐอเมริกา ไวส์เซแนนด์ (Whisenand 1979) เบลี (Bayley 1980) มีโดว์ (Meadow 1980) และ ซุซูกิ (Suzuki 1980) ในลักษณะมุ่งหักล้างหรือแทนที่ทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย (Theoretical Utilities) และทางปฏิบัติ (Pragmatic Utilities) แต่ในสถานการณ์และสภาพพื้นที่ที่ต่างกัน จึงสมควรที่จะนำกรอบทฤษฎีและมาตรการภายใต้แนวทฤษฎีทั้งสองนี้มาประยุกต์ใช้ให้เกื้อหนุนกันแทนที่จะหักล้างหรือโจมตีซึ่งกันและกัน นอกจากทฤษฎี ค.อ.ส. จะมุ่งประสานแนวทฤษฎีทั้งสองแล้วก็ยังมีมุ่งพัฒนาทฤษฎี (Theoretical Proposition) สำหรับอธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมอาชญากร ซึ่งเป็นความพยายามที่จะเชื่อมโยงอาชญาวิทยาเข้ากับพฤติกรรมศาสตร์ทั่วไป ทฤษฎี ค.อ.ส. ได้เสนอข้อกำหนดเบื้องต้น (Basic Assumptions) และมาตรการหรือมรรควิธีการปฏิบัติ (Pragmatic Means) ไว้ดังนี้

1. ข้อกำหนดเบื้องต้น (Basic Assumptions) ของทฤษฎี ค.อ.ส.

1.1 หลักทฤษฎี ค.อ.ส มุ่งที่จะลดช่องโอกาสสำหรับการประกอบอาชญากรรมในสภาพแวดล้อม แต่ไม่ได้ละเลยความสำคัญของตัวบุคคล ซึ่งมีแนวโน้มหรือสำนึกที่จะละเมิดกฎหมาย

1.2 หลักทฤษฎี ค.อ.ส มีความพอเพียงในการควบคุมอาชญากรรมประเภท ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน อยู่ในขอบเขตเหมาะสมหรือยอมรับได้

1.3 หลักทฤษฎี ค.อ.ส. มีคุณค่าทางปฏิบัติ (Pragmatic Utilities) ในระดับสูง รวมทั้งส่งเสริมหลักศีลธรรมและมนุษยธรรม

1.4 หลักทฤษฎี ค.อ.ส มุ่งสนับสนุนการรวมตัวและสัมพันธ์ภาพระหว่าง สุจริตชนในสังคม เพื่อให้เกิดแรงด้านทุจริตชนซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยภายในกรอบของกฎหมาย

1.5 หลักทฤษฎี ค.อ.ส. คำว่า “กฎหมาย” หมายถึง กฎหมายซึ่งตราขึ้นเพื่อ ผลประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนรวม

2. มาตรการหรือมรรควิธีการปฏิบัติ (Pragmatic Means)

2.1 กำหนดนโยบายโดยคำนึงถึงประชาชนส่วนร่วม และวางผังเมืองให้มีการ ใช้พื้นที่เป็นสัดส่วนไม่ปะปนกัน เพื่อลดการแก่งแย่งใช้บริการสาธารณะ เพิ่มสมรรถภาพใน การสอดส่องตรวจตราและมาตรการควบคุมพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

2.2 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ในพื้นที่แต่ละประเภทให้สอดคล้องกับนโยบาย ที่กำหนดไว้

2.3 ทำการฝึกอบรมประชาชนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับปัญหา อาชญากรรมในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปแต่ต่อเนื่องโดยเน้นที่

2.3.1 การผูกสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเสมือนที่เสมือน นื่อง

2.3.2 การรับผิดชอบร่วมกันต่อส่วนรวมเพื่อป้องกันอาชญากรรม

2.2.3 การปฏิบัติที่ถูกต้องเมื่อประสบเหตุคว้นเหตุร้าย

2.4 ควบคุมการใช้พื้นที่แต่ละประเภท โดยกลุ่มผู้รับผิดชอบหลักและ ผู้สนับสนุนให้เหมาะสมกับนโยบายที่กำหนดไว้ ดำรงเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการควบคุม พื้นที่สาธารณะ ส่วนประชาชนผู้อยู่อาศัยควบคุมพื้นที่ในย่านหรือละแวกบ้าน โดยใช้มาตรการ เพื่อนบ้านเตือนภัย หรือสายตรวจประชาชนเป็นประการสำคัญ

มาตรการทั่วไปในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

มณีส ครุฑไชยันต์ (2530) ได้กล่าวถึง สาเหตุของอาชญากรรมพบว่าเกิดจากเจตนาใน การกระทำผิด และโอกาสในการกระทำผิด ดังนั้น การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ของตำรวจนครบาลอาจแบ่งได้ 2 ส่วน ดังนี้คือ

1. การป้องกันอาชญากรรม ได้แก่ การใช้มาตรการและวิธีการต่าง ๆ ที่จะไม่ให้อาชญากรรมเกิดขึ้น แบ่งเป็น 3 มาตรการ คือ

1.1 มาตรการป้องกันพื้นฐาน เป็นการปฏิบัติภายใต้แนวความคิดที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของการเกิดอาชญากรรม ซึ่งประกอบด้วย สภาพแวดล้อมของสังคม สถานภาพของผู้ที่จะประกอบอาชญากรรมและโอกาสในการประกอบอาชญากรรมทั้ง 3 องค์ประกอบนี้ จะเห็นว่าองค์ประกอบที่เจ้าหน้าที่ป้องกันได้อย่างเดียวคือ ทำให้คนร้ายไม่มีโอกาสหรือมีโอกาสน้อยที่สุด ซึ่งจะสามารถทำได้ 2 วิธีคือ

1.1.1 ตัดโอกาสของคนร้ายโดยตรง ด้วยการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบปรากฏในพื้นที่ และช่วงเวลาที่เหมาะสมตามข้อมูลอาชญากรรมเช่น ในช่วงเวลาเปิดทำการธนาคาร ร้านค้าทอง ไประจําจุดที่สถานที่ท่องเที่ยวหรือชุมชนหนาแน่น ในช่วงเวลาตามสถิติของคดี ตรวจพื้นที่เปลี่ยวในเวลากลางคืน ซึ่งลดแหลมต่อการเกิดเหตุที่ประทุษร้ายต่อทรัพย์สินใช้ตำรวจสายตรวจเป็นหลักในการปฏิบัติ ทั้งสายตรวจรถยนต์ สายตรวจรถจักรยานยนต์ เดินเท้ายามจุด และจุดตรวจ

1.1.2 ขจัดมูลเหตุ คือการตัดโอกาสของคนร้ายโดยทางอ้อม ภายในขีดความสามารถและขอบข่ายอำนาจ ยกเว้น ปัญหาคนยากจน คนตกงาน ผู้ที่ได้รับการศึกษาหรืออบรมน้อย ซึ่งเป็นมูลเหตุหนึ่งของการเกิดอาชญากรรม ซึ่งนอกเหนืออำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะแก้ไขได้

1.2 มาตรการป้องกันตามปกติ เป็นการกำหนดแนวทางการปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติงาน ผลการป้องกันการเกิดอาชญากรรมทั่วไปในทุกคดี และมีการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงาน การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

1.3 มาตรการป้องกันเชิงรุก เป็นมาตรการปฏิบัติที่ใกล้ชิดกับมาตรการปราบปรามแต่ยังไม่ถึงขั้นการจับกุมเป็นการปฏิบัติที่เข้าใกล้คนร้ายมากขึ้นกว่าในมาตรการป้องกันตามปกติ วิธีการนี้เน้นย้ำการกระทำที่สม่ำเสมอโดยไม่หวังผลการจับกุม เพียงแต่มุ่งเน้นในการป้องกันหากสามารถจับกุมได้ก็จะเป็นผลต่อการปฏิบัติเพิ่มขึ้น

2. การปราบปรามอาชญากรรม ได้แก่ การใช้มาตรการระงับการกระทำผิด และการจับกุมควบคุมอาชญากร เพื่อป้องกันอาชญากรย้อนกลับมาประกอบอาชญากรรมอีก และเป็น การลงโทษอาชญากรเพื่อให้เช็ดหลาบ ทั้งยังเป็นเครื่องเตือนใจแก่ผู้ที่คิดจะประกอบอาชญากรรมแบ่งเป็น 2 มาตรการคือ

2.1 มาตรการปราบปรามตามปกติ ได้แก่ การป้องกันและระงับเหตุในขณะเกิดอาชญากรรมและการสืบสวนติดตามจับกุมภายหลังเกิดเหตุ ตลอดจนการสืบสวนหาข่าวอาชญากรรมอย่างต่อเนื่องในทุกวิถี เช่น การปราบปรามอาวุธสงคราม อาวุธปืนเถื่อน ยาเสพติด และของหนีภาษี

2.2 มาตรการปราบปรามในเชิงรุก เช่น การจัดให้มีการระดมกวาดล้างอย่างสอดคล้องกับเหตุการณ์ และสถานภาพอาชญากรรม

สรุปได้ว่าแนวคิดทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อมของ ประชัช เปี่ยม สมบูรณ์ เป็นแนวคิดที่มีลักษณะเป็นความคิดรวมระหว่างทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นแนวความคิดริเริ่ม และทฤษฎีสำรวจชุมชนสัมพันธ์ที่ต้องประสานความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรต่างๆ ชุมชนประชาชนรวมทั้งสถานศึกษาเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและป้องกันอาชญากรรม จึงได้นำมาเป็นกรอบในการศึกษาครั้งนี้

5. ทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์

ประเสริฐ ตุนทร (2543 : 23) ได้อธิบายถึง ทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ถูกเสนอขึ้นมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1920 โดยมีรากฐานมาจากแนวความคิด และผลการวิจัยของนักอาชญาวิทยา กลุ่มชิคาโกหรือ สำนักนิเวศวิทยาอาชญากรรม(The Ecological School of Criminology) ภายใต้การนำของ พาร์ค (Park 1920) ซึ่งได้รับอิทธิพลในด้านความคิดเกี่ยวกับความสำคัญของชุมชนจากนักวิชาการ 3 ท่าน คือ

1. แนวความคิดของ คาร์วิน (Darwin 1920) เกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยระหว่างสัตว์และพืช
2. แนวความคิดของ ซิมเมล (Simmel 1920) เห็นว่าคุณลักษณะเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ที่มีความสัมพันธ์กันในทางสังคมหรือชุมชน
3. แนวความคิดของ คัคคิม (Durkheim 1920) พิจารณาละเอียดไปอีกกว่าความหนาแน่นของประชากรเป็นปัจจัยที่กระทบต่อความแก่งแย่งทางสังคมและการแข่งขันจากแนวความคิดทั้งสามนี้ พาร์ค ได้พยายามมุ่งใจให้นักอาชญาวิทยาทั้งหลายเห็นความสำคัญของปัจจัยต่างๆ ในสภาพแวดล้อมของเมืองที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมอาชญากร ต่อมาจึงได้มีการรวมตัวกันทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างแพร่หลายนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1929 เบอร์เกส (Burgess 1929) ได้เสนอทฤษฎีวงรอบ (Concentric Circles Theory) ในการวิเคราะห์ปัญหาอาชญากรรม โดยจากแนวทฤษฎีวงรอบนี้ เบอร์เกส พบว่าอาชญากรรมมักมีสถิติสูงในบริเวณ

ใจกลางนครชิคาโก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นย่านธุรกิจรวมกับย่านที่อยู่อาศัยชั่วคราว เนื่องจากมีการย้ายเข้าออกอยู่เสมอและสถิติอาชญากรรม รวมทั้งปัญหาต่างๆ ของชุมชนจะลดลงทุกขณะเมื่อถอยห่างจากใจกลางเมืองออกไป ต่อมาในปี ค.ศ. 1942 ชอร์ว และ คณะ (Shaw and Others) ก็ได้นำทฤษฎีวงรอบไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมเยาวชนในมหานครชิคาโก ซึ่งก็ได้ผลเช่นเดียวกัน

จากผลการศึกษาดังกล่าวนี้ นักทฤษฎีกลุ่มชิคาโก ได้สรุปว่า การขาดระเบียบในสังคมหรือสภาวะแตกแยกของกลไกทางสังคม ที่มีหน้าที่ค้ำจุนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือความร่วมมือร่วมใจ ตลอดจนกำลังใจของสมาชิกในสังคมเป็นสาเหตุเบื้องต้นของการเกิดอาชญากรรม ซึ่งจากแนวความคิดตามทฤษฎีนี้เอง ได้ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างแนวความคิดต่อเนื่อง เรียกว่า “หมู่บ้านในเมือง (Urban Village)” โดยเขาได้เน้นหนักที่การสร้างความสัมพันธ์ในสังคมหรือชุมชน ด้วยการจัดสภาพพื้นที่ในชุมชนให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชนต่างๆ นอกจากนี้ จากอบ และ วูด (Jacobs and Wood) ยังได้เสนอให้มีการจัดชุมชนและเมืองให้มีลักษณะสะดวกและง่ายต่อการสังเกตติดตาม รวมทั้งสร้างความรับผิดชอบต่อส่วนรวมแก่สมาชิกในชุมชนอันเป็นการเสริมสร้างแนวทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์ให้น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น (ประเสริฐ สุนทร 2543 : 23)

สรุปได้ว่าแนวคิดสำรวจชุมชนสัมพันธ์ เป็นเรื่องของการจัดสภาพทั่วไปไม่ว่าในระดับเมืองระดับชุมชน หรือละแวกบ้าน ในลักษณะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลง่ายต่อการควบคุมและสังเกตตรวจตรา โดยไม่ต้องพึ่งกำลังตำรวจส่วนบุคคล รวมทั้งมุ่งสนับสนุนส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน ทั้งของตนเองและผู้อื่นให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม นอกจากนั้นนักวิชาการตามแนวทฤษฎีสำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ยังได้เสนอให้มีการปรับบทบาทสำหรับตำรวจเสียใหม่ โดยให้ตำรวจมีบทบาทเป็นฝ่ายวางแผน สนับสนุน และให้คำปรึกษาแก่ชุมชน โดยไม่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการป้องกันอาชญากรรมอีกต่อไป

6. สถานีดำรวจภูธรวิชาชีพกับงานสำรวจชุมชนสัมพันธ์

งานสำรวจชุมชนสัมพันธ์ เป็นภารกิจหนึ่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่กำหนดให้เป็นงานหนึ่งของสถานีตำรวจทุกแห่ง สถานีตำรวจภูธรวิชาชีพก็ถือว่างานสำรวจชุมชนสัมพันธ์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่สถานีตำรวจภูธรวิชาชีพจะต้องถือปฏิบัติในการเสริมสร้างแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมหรือชุมชนต่างๆ รวมตัวกัน

ร่วมมือประสานงานกับตำรวจ ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การปฏิบัติงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์จำแนกได้ 2 ทาง คือ

ทางตรง คือ การจัดการฝึกอบรมสถานศึกษาตามงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ และการเผยแพร่ข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ความรู้ต่างๆ ให้แก่ ประชาชนจากงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ได้แก่ การแจกเอกสารแผ่นพับใบปลิว การติดประกาศเป็นต้น

ทางอ้อม คือ การเผยแพร่ข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ความรู้ต่างๆ ให้แก่ประชาชนจากงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เช่น ประกาศในหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ใบปลิว เป็นต้น

ปัจจุบันการดำเนินงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรราชบุรี ในปี 2551 มีหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 5 หมู่บ้าน คือ บ้านมะยาง บ้านมะอึ บ้านแก่น้อย บ้านก้างปลา และบ้านหนองปิง มีโครงการที่ดำเนินการหลักอยู่ในปัจจุบันจำนวน 4 กิจกรรมคือ โครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย โครงการการประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน โครงการฝึกอบรมประชาอาสา (ตำรวจบ้าน) โครงการสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม โดยสถานีตำรวจภูธรราชบุรี ได้จัดตั้งชุดปฏิบัติการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ขึ้น 1 ชุด จำนวน 12 นาย ประกอบด้วย นายตำรวจชั้นสัญญาบัตร 2 นาย ชั้นประทวน 10 นาย เจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ทุกนาย จะต้องผ่านการฝึกอบรม เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในแนวคิดปรัชญา หลักการ และขั้นตอนในการดำเนินงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ นอกจากนี้ในส่วนของ การปฏิบัติงานในพื้นที่ ยังได้มีการกำหนดแนวทางในการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายที่จะเข้าไปดำเนินการอย่างชัดเจน อาทิเช่น ชุมชนที่เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาอาชญากรรมสูง หรือชุมชนที่เป็นย่านธุรกิจต่อแหล่งก่อการเกิดอาชญากรรม ที่มีประชาชนผู้มีรายได้น้อยรวมกันอยู่ซึ่งเป็นจุดต่อแหล่งก่อการเกิดอาชญากรรม นับ ได้ว่าการแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน โดยการดำเนินงานชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรราชบุรีมีการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งถึงปัจจุบัน มีจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน 205 คน โดยมุ่งเน้นเสริมสร้างให้ประชาชนมีจิตสำนึก และตระหนักถึงมีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ที่จะส่งผลให้บรรลุความสำเร็จของงานชุมชนสัมพันธ์และเกิดความสงบเรียบร้อยของสังคมงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ ตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรราชบุรี จัดทำขึ้นดังนี้

6.1 โครงการเพื่อนบ้านเดือนกัญ

จากสถานการณ์ปัจจุบันที่ปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด โดยเฉพาะปัญหา ยาเสพติด ซึ่งมีการแพร่ระบาดในหมู่บ้าน ชุมชนและสถานศึกษาต่างๆในพื้นที่ ถึงแม้ทาง หน่วยงานรัฐจะดำเนินการป้องกันและปราบปราม จับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีอยู่ตลอดเวลา แต่ก็ยังไม่หมดสิ้นไปในพื้นที่ ตลอดจนการเป็นอยู่ของประชาชนเป็นการอยู่แบบตัวใครตัวมัน การพึ่งพาอาศัยกันของประชาชนในหมู่บ้านขาดหายไป ส่งผลให้ชุมชนไม่สามารถแก้ไข ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองได้ ต้องอาศัยการแก้ไขปัญหามาจากหน่วยงาน ภายนอกเป็นหลัก

ปัญหา ยาเสพติด เป็นปัญหาทางสังคมที่สำคัญ ที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อย ของประชาชน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนความมั่นคงทางเศรษฐกิจของ ชุมชนเอง ปัจจุบัน ยาเสพติดมีการแพร่ระบาดไปสู่ประชาชนในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ยาบ้า” ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ขาดความสมดุลกัน ประกอบกับการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดที่ผ่านมา ยังขาดการประสานงานและการ ร่วมมือกัน ระหว่างภาครัฐบาลและภาคประชาชนอย่างจริงจัง จึงส่งผลให้ปัญหา ยาเสพติดทวี ความรุนแรงมากขึ้น โครงการเพื่อนบ้านเดือนกัญ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความร่วมมือ จากประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและยาเสพติด ลดจำนวนการเกิด อาชญากรรมและยาเสพติด ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ และส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรี อันดีระหว่าง ดำรงกับประชาชน โดยมีวิธีการและขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมประชาชน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี โดยการกำหนดหมู่บ้าน เป้าหมาย ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาทั่วไปและเขียนเขียนรายการในหมู่บ้านเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 2 ร่วมประชุมประชาชนโดยการจัดให้มีการประชุมผู้นำคณะกรรมการและ ประชาชนในหมู่บ้านเพื่อเผยแพร่วิธีการปฏิบัติ ตามยุทธวิธี เพื่อนบ้านเดือนกัญ แจ้ง วัตถุประสงค์หลักการของโครงการ และประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับเพื่อให้กรรมการหมู่บ้าน หรือชุมชนเห็นชอบ และขอความร่วมมือจากกรรมการหมู่บ้านช่วยเผยแพร่ความคิดพร้อมทั้ง หาสมาชิกเข้าร่วมโครงการ แนะนำให้ประชาชนในหมู่บ้านแต่ละหลังในชุมชนติดสัญญาณ เดือนกัญเช่น เสียงกริ่ง สัญญาณ ไฟเมื่อมีเหตุเจ้าของบ้านจะได้สัญญาณแจ้งภัยไปยังเพื่อนบ้าน ให้ทราบ จะได้ให้ความช่วยเหลือได้ทันเวลาที่ ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจในความปลอดภัย และก่อให้เกิดความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการป้องกันอาชญากรรมและยาเสพติด

ขั้นตอนที่ 3 ติดตามประเมินผล โดยใช้ชุด ชมส. หรือสายตรวจตำบลออกแนะนำ และเยี่ยมเยียนหมู่บ้าน เป้าหมายเพื่อเป็นขวัญกำลังใจอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง แต่งตั้งชุด ติดตามประเมินผลให้ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านตรวจสอบทั้งในทางลับและเปิดเผย

6.2 โครงการการประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน

ปัจจุบันสถิติการรับแจ้งความร้องทุกข์ของพนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธร ราชบุรีและคดีที่มีการฟ้องร้องต่อศาลจังหวัดราชบุรีของประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ มี แนวโน้มเพิ่มมากขึ้นซึ่งสาเหตุหนึ่งมาจากการแตกแยกของประชาชนในหมู่บ้าน ทำให้เกิดคดี ขึ้นมากมาย และทำให้คู่กรณีต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการฟ้องร้อง ตามกระบวนการ ยุติธรรมเป็นจำนวนมาก สถานีตำรวจภูธรราชบุรี ได้ตระหนักดีว่าหน้าที่อย่างหนึ่งของตำรวจ คือการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนเขตพื้นที่ที่เป็นศัตรูกันกลับ กลายมาเป็นมิตร และลดค่าใช้จ่ายในการฟ้องร้องคดีต่อศาล จึงได้จัดทำโครงการ ประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน โดยกำหนดให้ข้าราชการตำรวจที่มีมนุษยสัมพันธ์และมี จิตวิทยาในการประนีประนอม เข้าไปมีส่วนร่วมในการระงับข้อพิพาทในหมู่บ้าน โดยอาศัย พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการ ประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 เป็นกฎหมายหรือระเบียบที่ จะต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้ประชาชนที่จะเป็นคดีความกันกลับมาป้องกันเป็นมิตรต่อกัน ลด ปริมาณคดีความที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมให้น้อยลง ลดค่าใช้จ่ายและประหยัดเวลาของ คู่กรณี เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและที่สำคัญคือประชาชนเข้า มามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมเบื้องต้น

โครงการประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้านมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประสานขอความร่วมมือจากนายอำเภอราชบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อคัดเลือกหมู่บ้านเป้าหมายที่จะดำเนินการ
2. ให้ข้าราชการตำรวจในปกครอง เข้าไปให้คำปรึกษากับคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อ ประนีประนอมข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน โดยคัดเลือกจากข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่ มีมนุษยสัมพันธ์และมีจิตวิทยาในการเจรจาโน้มน้ำวจิตใจ
3. จัดการอบรมให้กับคณะกรรมการหมู่บ้าน ตำรวจชุดชุมชนสัมพันธ์ ตำรวจประจำ หมู่บ้าน ตำรวจสายตรวจตำบล เพื่อทราบระเบียบกฎหมายและวิธีการปฏิบัติในการ ประนีประนอมข้อพิพาท
4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ

5. การดำเนินการการประนีประนอมข้อพิพาท

5.1 เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นในหมู่บ้านและคูกรณีทั้งสองฝ่ายต้องการให้ข้อพิพาทนั้นยุติในระดับหมู่บ้าน ก็แจ้งให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือคณะกรรมการทราบ

5.2 เป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับความแ่ง – อาญา ที่เป็นความผิดอันยอมความได้ หรือความผิดอื่น ๆ ที่เห็นสมควร

5.3 กรรมการหมู่บ้านแจ้งให้คูกรณีสองฝ่ายมาตกลงทำบันทึกยินยอม ให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาท พร้อมนัดหมายคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อทำการประนีประนอมข้อพิพาทโดยไม่ชักช้า

5.4 คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจสอบถามข้อเท็จจริงจากคูกรณี หรือบุคคลอื่นที่เห็นว่าเกี่ยวข้อง หรือเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาสอบสวนข้อเท็จจริง หรือตรวจสอบเอกสารหรือวัตถุ หรือสถานที่ตามความยินยอมของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง

5.5 ให้คณะกรรมการกระทำโยเปิดเผยต่อหน้าคูกรณี และเมื่อ ได้ข้อเท็จจริงแล้ว ให้ประนีประนอมข้อพิพาท โดยอาศัยหลักกฎหมายหรือจารีตประเพณีท้องถิ่นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

5.6 ถ้าประนีประนอมข้อพิพาทได้ ให้ทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความไว้เป็นหลักฐาน

5.7 ถ้าคูกรณีตกลงกันไม่ได้ให้ยุติการประนีประนอมนั้น พร้อมรายงานให้คณะกรรมการระดับตำบลหรืออำเภอ เพื่อพิจารณาประนีประนอมข้อพิพาทอีกชั้นหนึ่ง
ประเภทความผิดที่คณะกรรมการหมู่บ้านจะดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทได้ ดังนี้

1. คดีความแ่ง คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถประนีประนอมข้อพิพาทได้ทุกกรณี และไม่จำกัดทุนทรัพย์

2. ความอาญา คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถประนีประนอมข้อพิพาทได้ในคดีที่เป็นความผิดอันยอมความได้ ดังนี้ ความผิดเกี่ยวกับการค้า ม. 272 ความผิดเกี่ยวกับเพศ ม. 276, ม.278, ม.281, ม.284 ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ม.309 ถึง 311(วรรคแรก) ความผิดฐานเปิดเผยความลับ ม.322 ถึง ม.324 ความผิดฐานหมิ่นประมาท ม.326, ม.332 ความผิดฐานฉ้อโกง ม.341 ถึง ม.347 (เว้น ม.343) ความผิดฐานโกงเข้าหน้า ม.349 ถึง ม.350 ความผิดฐานขกขอก ม.352 ถึง ม.355 ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ม.358 ถึง ม.359 ความผิดฐานบุกรุก ม.362 ถึง

ม.364 และความคิดตาม ม. 334 – ม.336 วรรคแรก ม. 341 - ม.364 ที่เป็นการกระทำระหว่าง บุพการีกับผู้สืบสันดาน หรือระหว่างพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ตาม ม. 71

3. คดีอื่น ๆ คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถประนีประนอมข้อพิพาทในคดีอื่น ๆ ที่ เห็นสมควรเพื่อความสงบสุขในหมู่บ้าน เช่น คดีทะเลาะวิวาท คดีมีนเมาสุราหรือของมีนเมา อย่างอื่นแล้วบุกรุกทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น คดีคูเหมิน คดีปล่อยสัตว์คว่ำไปทำอันตรายบุคคล หรือทรัพย์สินของผู้อื่น คดีปล่อยปละละเลยให้สัตว์เข้าไปในสวน ไร่ หรือนาของผู้อื่นที่ เพาะพันธุ์หรือมีพืชพันธุ์เป็นต้น

6.3 โครงการฝึกอบรมประชาอาสา (ตำรวจบ้าน)

ปัญหาที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นปัญหาพื้นฐานของประชาชน นับได้ว่าแนวโน้มที่จะมีปริมาณและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น แม้ว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะ ได้พยายามเร่งระดมสรรพกำลังและทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่เข้าปราบปรามอย่างจริงจัง แต่ปรากฏ ว่า ความพยายามดังกล่าว ได้ผลเพียงในระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะจำนวนของข้าราชการตำรวจที่มีจำนวนจำกัด ไม่สอดคล้องกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ทุกวัน สถานีตำรวจภูธรชลบุรี จึงได้จัดทำโครงการฝึกอบรมประชาอาสา (ตำรวจบ้าน) ขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชน หรือท้องถิ่น ทุกแห่งในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชนของตนเอง อันเป็นการสอดคล้องตาม แผนพัฒนาด้านสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในการอาสาสมัครป้องกัน อาชญากรรมและเป็นการยกย่องชมเชยคนดีในการช่วยเหลือกิจการตำรวจในการป้องกัน อาชญากรรม ซึ่งในการดำเนินการตามโครงการคือสำรวจแกนนำสมาชิกชุมชน/ประชาชนใน พื้นที่ที่สมัครใจเป็นอาสาสมัครเข้าร่วมกิจการตำรวจ จัดการอบรมให้กับอาสาสมัคร ส่งเสริม คำแนะนำการติดตาม อาสาสมัคร ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่และสรุปผล การดำเนินการตามโครงการประเมินผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเพื่อชมเชยคนดีที่ ช่วยเหลือกิจการของตำรวจ

6.4 โครงการสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากเป็นต้นว่าความ เจริญก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมและการสื่อสารต่างๆ เป็นต้น ทุกอย่างง้วนแต่มีการพัฒนาอย่าง ไม่มีวันหยุดยั้ง โดยเฉพาะด้านการสื่อสารมีหลายรูปแบบ สามารถติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว ถับ ัว ความเจริญทางด้านวัตถุเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วแต่ทางตรงกันข้ามการพัฒนาจิตใจของมนุษย์

เรากลับเดือนงทุกวันโดยจะเห็นได้จาก ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่เป็นน้ำมือของมนุษย์ทั้งสิ้น เนื่องจากมีความเจริญเกิดขึ้นมากมาย เมื่อมีการก่ออาชญากรรมขึ้นก็ยากที่เจ้าหน้าที่จะทำการสืบสวนจับกุม นำตัวคนร้ายมาดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งคนร้ายมีความชำนาญและรู้จักวิธีการหลบหนี ทำลายพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อมิให้ตนเองถูกดำเนินคดี อีกทั้งประการสำคัญคือผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์หรือเห็นเหตุการณ์ไม่กล้าที่จะมาเป็นพยานยื่นยันตัวคนร้ายให้กับเจ้าหน้าที่ อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการเช่น เกรงอิทธิพล ความปลอดภัย เป็นต้น และกำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่ประชาชนในพื้นที่อย่างทั่วถึงได้

สรุปได้ว่าจากสาเหตุดังกล่าว สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงได้มอบหมายให้สถานีตำรวจทุกแห่ง ดำเนินการอบรมสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรมขึ้นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์คือ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่น เชิดชูเกียรติและชื่อเสียงตลอดจนการปกป้องคุ้มครองผู้ประพฤตินั้นเป็นพลเมืองดี เพิ่มประสิทธิภาพในการหาข่าวของตำรวจอันเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ให้ข่าว คำปรึกษาและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฤษมณฑุ บุรณะภักดี (2550 : 81-86) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับชุมชน โดยกระบวนการมวลชนสัมพันธ์ ศึกษาเฉพาะกรณี สถานีตำรวจนครบาลวังทองหลวง ผลการศึกษาพบว่า

1. ประสิทธิภาพของกระบวนการมวลชนสัมพันธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูงในแง่ที่กระบวนการดังกล่าวส่งเสริมให้ประชาชนแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติไทย และส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและยาเสพติด

2. จิตสำนึกของอาสาสมัครและตำรวจที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับค่อนข้างสูงในแง่ของความตั้งใจและการอุทิศต่องานที่ได้รับมอบหมาย และในแง่ของความรับผิดชอบ

ในการให้บริการต่อประชาชนและชุมชน

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ประชาชนในชุมชนมีความกระตือรือร้นที่จะตอบสนองและร่วมมือกับกระบวนการมวลชนสัมพันธ์ที่นำเข้ามาโดยอาสาสมัครและตำรวจที่เกี่ยวข้อง

นรศักดิ์ บุตรเนียร (2541: 173-183) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีตำรวจภูธรอำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ปรากฏในลักษณะของการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอสามชัย อยู่ในระดับนาน ๆ ครั้งไปถึงบ่อยครั้ง โดยการร่วมเสียดสละแรงงานมากที่สุด ด้านการร่วมหาทุนสนับสนุนโครงการอยู่ในระดับมาก

2. การดำเนินงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ที่มีความสำคัญจำเป็นในระดับมากที่สุด คือ การเตรียมการดำเนินงานในเรื่องการเตรียมงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ การคัดเลือกเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานหลังการปฏิบัติงาน เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข

3. ปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องในงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ที่พบในระดับมากที่สุด คือ ปัญหาด้านนโยบายจากหน่วยงานเหนือในการสนับสนุนสิ่งต่าง ๆ ไม่เต็มที่ ในด้านงบประมาณและวัสดุ และปัญหาที่พบในระดับมากที่สุดคือความยากจน สภาพพื้นที่แห้งแล้ง ไม่มีเวลาร่วมโครงการฯ ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องกลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีความเห็นตรงกันว่าควรดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านนโยบายการปฏิบัติให้มีความชัดเจน จัดอบรมเจ้าหน้าที่ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ จัดงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอ ให้มีระยะเวลาปฏิบัติที่ยาวนานต่อเนื่อง โดยเน้นคุณลักษณะของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ต้องเป็นผู้มีอุดมการณ์ มีมนุษยสัมพันธ์ มีบุคลิกภาพ มีความประพฤติ และความรู้ความสามารถที่ดีในระดับความสำคัญจำเป็นมากถึงมากที่สุด

สมพาน ชันเงิน (2550: 55-62) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการหมู่บ้านชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย โดยรวมและรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง เรื่องลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชน ด้านการปฏิบัติภารกิจกรมพัฒนา ด้านการวางแผน และด้านการติดตามและประเมินผลโครงการ ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนต่อโครงการหมู่บ้านชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ของสถานีตำรวจภูธรกิ่งอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน โดยรวมและรายข้อ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประเสริฐ สุนทร (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี กองบังคับการนครบาล 6 พบว่าระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่า ประเด็นการอุทธรณ์เวลาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประเด็นการอุทธรณ์แรงงาน และการอุทธรณ์ทรัพย์สินอยู่ในระดับต่ำ

สุรัชย์ สุขสมอมร (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปฏิบัติงานตามโครงการตำรวจชุมชนประจำตำบล พบว่าประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันอาชญากรรมตามโครงการตำรวจชุมชนประจำตำบล และมีส่วนร่วมต่อการป้องกันอาชญากรรมตามโครงการตำรวจชุมชนประจำตำบลในระดับและสถานภาพสมรสที่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อการป้องกันอาชญากรรมตามโครงการตำรวจชุมชนประจำตำบลแตกต่างกัน

ชาคริต ถิ่นจันทร์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความร่วมมือของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมในเขตท้องที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่าเมื่อพบการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมจะให้ความช่วยเหลือแก่เจ้าหน้าที่ต่อเมื่อคิดว่าไม่เป็นอันตรายต่อชีวิตและครอบครัว ทั้งนี้ส่วนใหญ่ยังไม่เคยประสบการณืเกี่ยวกับการประสบภัยจากโจรผู้ร้าย การปฏิบัติของประชาชนเพื่อเป็นป้องกันภัยจากโจรผู้ร้าย ส่วนใหญ่ระบุว่าได้มีการปฏิบัติในจำนวน 4 ประเด็น จากทั้งหมด 8 ประเด็น ได้แก่ การสร้างบ้านที่รั้วบ้านที่รั้วล้อมรอบอย่างมิดชิด มั่นคง แข็งแรง การติดตั้งไฟฟ้าเพื่อให้แสงสว่างเพียงพอ การติดตั้งเหล็กค้ำคานภายในบ้าน และการเลี้ยงสุนัขไว้เฝ้าบ้าน สำหรับเพื่อนบ้านส่วนใหญ่ระบุว่าไม่เคยประสบการณืเกี่ยวกับประสบภัยจากโจรผู้ร้ายในครอบครัว

ประยูร ชำนาญคง (2544 : 65-73) ได้ศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้โครงสร้างสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงสร้างคณะกรรมการตรวจสอบติดตามประเมินผล การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจทุกระดับเหมาะสมแล้ว แต่ควรมีส่วนร่วมเฉพาะในขั้นตอนการปฏิบัติการให้

ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เท่านั้นแต่การเข้ามามีส่วนร่วมมากเกินไปจะทำให้การบริหารงานของตำรวจไม่เป็นอิสระ

เอกรัชต์ แปงสนิท (2549 : 98-113) ได้ศึกษาถึงเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลป้องกันอาชญากรรม ด้านยาเสพติดในอำเภอบาง จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในระดับสูง หากแต่ประชาชนยังสับสนในบางเรื่อง ได้แก่ (1) การจับกุมเฉพาะผู้ขายยาบ้าสามารถทำให้ยาบ้าหมดไปได้ (2) การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมเป็นหน้าที่ของตำรวจเท่านั้น สำหรับผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมอาชญากรรม พบว่า ประชาชนในอำเภอบาง จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการควบคุมอาชญากรรมค่อนข้างน้อยเว้นแต่จะมีส่วนร่วมเฉพาะส่วนที่ตนมีความสัมพันธ์ เช่น ติดตามผลความคืบหน้าในการจับกุมคนร้ายจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดักเตือนบุคคลในครอบครัวไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และอาชญากรรม

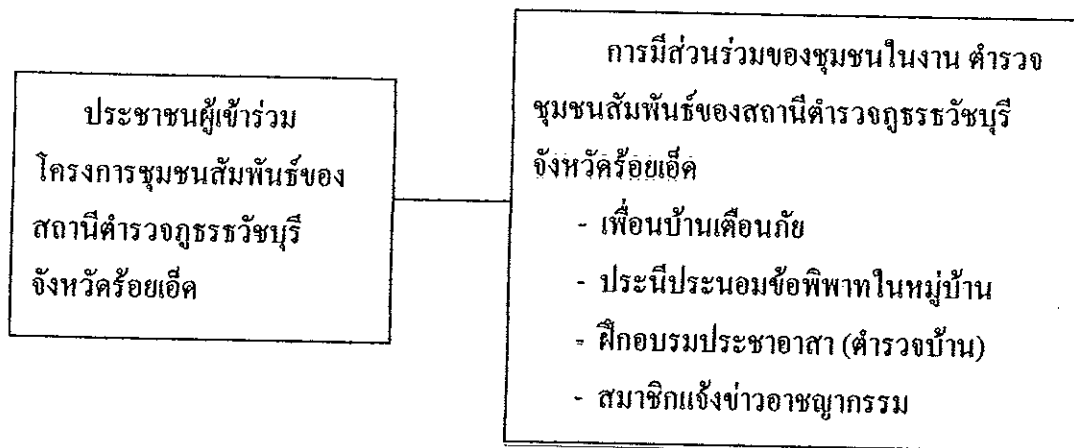
รุ่งระวี สุขัง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของสมาชิกตำรวจชุมชนประจำตำบล : ศึกษาเฉพาะพื้นที่สถานีตำรวจภูธรอำเภอบางบัวทอง จำนวน 223 คน ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกตำรวจชุมชนประจำตำบลมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม คือ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคม รายได้ทัศนคติต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ความสนใจติดตามปัญหาอาชญากรรมโดยทั่วไป และการรับรู้ปัญหาอาชญากรรม ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมคือ เพศ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน อาชีพและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

สุเมธ พิมพะ (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม กรณีศึกษา ตำรวจบ้าน อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำคัญของการจัดตั้งตำรวจบ้านอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว กับการมีส่วนร่วมของชุมชนจากตำรวจบ้านในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในท้องถิ่น ผู้ศึกษาได้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับตำรวจบ้าน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรอำเภออรัญประเทศและสมาชิกตำรวจบ้าน อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า ตำรวจบ้านหรือตำรวจอาสาสมัครป้องกันหมู่บ้าน มีความสำคัญในการช่วยเหลือหน่วยราชการ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

ในท้องถิ่น ได้อย่างดี สามารถลดอาชญากรรมในท้องถิ่น ได้อย่างดี สามารถลดอาชญากรรมในท้องถิ่น ได้ทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดลงประชาชนสามารถมีส่วนร่วมปฏิบัติหน้าที่สายตรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยความเต็มใจและเป็นผู้เสียสละต่อทางราชการเป็นอย่างดี ทำให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีทัศนคติที่ดีต่อกันร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการและติดตามประเมินผล ประชาชนเชื่อว่าโครงการตำรวจบ้านสามารถป้องกันตนเองและคุ้มครองผู้อื่นให้ปลอดภัยจากอาชญากรในท้องถิ่น ได้ สามารถพึ่งตนเองและมีความสามัคคีในชุมชนฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น ประชาชนมีความต้องการให้โครงการตำรวจบ้านต่อไป

8. กรอบความคิดการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาภายใต้แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ของนักวิชาการนักวิจัยหลาย ๆ ท่านที่ศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ มาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบความคิดการศึกษา